

F 8166 a

JULJUSZ KADEN-BANDROWSKI:

MICKIEWICZ SE VRAĆA U DOMOVINU.

(Mickiewicz wraca do kraju).

Uzalud tražim u sjećanju nekakav početak, — taj dan je nastao i potekao, odjednom pun vedrine, trke, vike, žurbe i sreće.

Sve se događalo žurno!

Opremiše nas u nova odijela, — još sada vidim na plavom rukavu ušiveno crveno sidro, — kada li su samo svečano izvadili te bluze iz ormara?!

Nitko se ne sjeća.

Priredjivao se objed za goste, tetke, ujake i različite znance, trebao je doći gospodin Karmański, gospodin Gall, a možda čak i gospodin

Kossak, — Filipina bi »nahrupila u kredenc«, sva rumena, ubrašnjena, zadisana, — ali kad li je samo izvijećala s mamom, kakvi će biti kolači?!

Nitko ne zna.

Uzalud tražim sve važne početke, — taj se dan razmahao sam, vedar, okupan, čist, izravan iznad cijeloga grada, bez ijednog oblačića.

Najdivnija plava boja za pranje, od nas odozdo, iz dućana od Fuksa nije ništa kad se sjetim neba onoga dana, lakšega, tanjega valjada od latica najsvježije potočnice na svijetu!

Irzek i ja sjedimo prije vremena u salonu, uz prozor. Uz jedan, — uz drugi. Pokušavamo, gdje je bolje?

Sjedimo i čekamo.

Danas, kad se sjetim tih časova, — staro moje srce s ganućem putuje po kamenju krakovskoga trga, — onda je bilo lagašno, malo, isto-dobno je bilo ono samo, zemlja, kamenje, krošnje bagremova, ribice — samo kad bi na svijetu bilo riba, koje vole da plivaju po zemlji.

To je bilo golub, koji »tako vidi« sve s Marijinog tornja, kočija, koja se vozi ususret »cijeloj današnjoj svečanosti«, — bilo je sve.

Bilo je od radosti — cijelo nebo!

Čekali smo tu, na baršunastim foteljima kajsijine boje, kad će danas, na stotu godišnjicu napokon krenuti taj veličanstveni sprovod Mickiewiczev... Kad Ga počnu odnekle, iz svijeta, prenositi na Wawel.

Hoće li ići kraj naših prozora, Glavni Rynek, broj 7, ili će se možda odjednom predomisliti i zakrenuti u ulicu Siennu?!

Irzek reče: — Takve se stvari kadšto dešavaju. Možda jedamput u hiljadu godina? Dogodi se to »posve nehotice« i u zadnji čas pogreb krene u stranu...

— Nitko ne će tražiti nikakvu Siennu. S kolodvora se na Wawel ide Florijanskom ulicom, kraj nas, preko Rynka, onda Grodzkom, — klikne mama razvijajući prhko tijesto.

Rukavi su joj bili zasukani do lakata. Pljeskala je po »gomilici« tijesta i jednolično je ponavljala: — U Siennoj nisu ni prozori okićeni, — u Siennoj nisu ni prozori okićeni.

Isto je to tvrdio i Tomasz, vrijedni naš sluga, bivši kapral tvrdjavne opkopne artiljerije, obučen u bijelo-plavo platno. Isto je kazivao i otac. On je, šta više, dometnuo: — Smilujte se i dajte mi jednom već mira.

Opet smo poletjeli k prozorima.

Kako mora da je bio važan današnji dan, kad nas nije nitko opomenuo, da se previše ne naginjemo, i nitko nije »drhtao«, da ćemo se opet prehladiti! Čekali smo na foteljima, da nam ne zapreme mjesta.

Na Rynek se prosuše ljudi bez kraja, — a koliko ih je tek k nama pozvano na objed?!

Koliko ljudi može stati na jednoj polovici Rynka?

Prepirao sam se zbog toga s Irzecom.

Sto? — Dvjesto? — Milijun? Sto tisuća?

Prema našim će pravilima imati pravo onaj, tko prvi usklikne: — Tu je najveći broj na svijetu, — »puta«!

Put a — ili obična množidba.

Brojka s poklikom »puta« nije se nikada smjela izgovoriti na početku spora. Vještina pobjede sastoji se u tome, da se »puta« izgovori nakon dosta dugotrajnog natjecanja.

U pravi čas!

Onda, kad je čas, baš u pravo vrijeme, što nitko nikada unaprijed ne zna...

Ljudi, ljudi — i ljudi!!

Hodaju, stoje, više na svjetiljkama, sjede na svim stupčicama.

K nama, u stan, dolazi neprestano netko nov. Gospodin Karmański s karanfilom u zapučku. Sva sila ujaká. Obadvije bake — sve šušte od svečanosti. Naravski i Gucio, — jer što mu to škodi?

Dolaze, naslanjaju se na naša ramena, razgovaraju — i smetaju.

Nikoga više ne ćemo pustiti na naša mjesta, — uostalom odjednom, — zabranjeno je smetati... Otac je metnuo prst na usta, — po golemoj svjetini duhnulo je kao po vodi, — čuje se pjevanje, koje dopire izdaleka.

Već se čuje, kako se na suncu upaljuju pojedini glasovi.

Miče se — povorka.

Gucio pogleda na sat i reče: — Godine hiljadu osam sto devedeset i prve, — Mickiewicz se vraća u domovinu.

Viknusmo na Gutka: — Ne smetaj!!

Jašu banderije krakusá, seljaci s kosama, različiti cehovi, različiti redovnici.

Idu plemići u gali.

Otac odjednom uzvikne mami: — Gledaj, taj idiot Przyjemski preobukao se!

Nikada nismo gospodina Przyjemskoga, mesara, smatrali idiotom, — imao je veliki dućan suhomesnate robe, pa zašto da ne paradira u gali?

Tek što je otac dospio da usklikne to o Przyjemskom, kad odjednom!

Odjednom...

Prolilo se »po zraku ulje«.

Kao što se za vrijeme lova na kitove, — Irzek je to već čitao — kad bura bijesni na moru, polijeva ulje na talase, tako se sada na sve te glasove ljudi i konjâ prolio glas wawelskoga Zygmunta (zvona).

Uhvatismo se za ruke i kriknusmo, prepuni najgolemiye sreće:

— To je zvono Zygmunt, — s tornja!!

Zygmunt udara, a uto će Irzek meni drsko: — Zaboravio si, glupane, da svjetiljke gore, mada je dan, i u koroti su.

— U čemu je korota svjetiljaka?

On odgovori: — To je isto što i koprena.

— To znači, — što?

— Gaz.

— Gdje ti je gaz? — pitam ja.

Nije mu se htjelo da odgovara, pa se sada pretvarao, da ne čuje.

Okrenuo sam se, da mi mama objasni. Što to znači: svjetiljke u koroti? Dok smo gledali na Rynek, sve se izmijenilo kraj prozora. Uz svaki je stajala košara, a tamo, gdje su roditelji, — cijela bačva s cvijećem.

Ta nam je bačva ostala od zimus od sušenih šljiva.

— Je li još tko vidio u bačvi cvijeće? — uskliknem.

Nato otac, koji je stajao uz drugi prozor, postane blijed i klikne mami:

— Pazi, — sada idu! Voze li Ga?! — Ili Ga nose!! — Mahne rukom kroz zrak.

Mama me objeručke spopadne za ramena i okrene k prozoru. Na kosi sam osjetio njen vrući dah.

Dok sam gledao na bačvu od bivših šljiva i u roditelje — opet se sve promijenilo na Rynku!

Povorka se baš kretala punim mahom, uz rub naše kuće, a posred svjetine sam opazio goru od drhtavog cvijeća.

Svi su ga bacali sa svih strana, otac je sa svog prozora prosipao košarice, jednu za drugom.

Ne znam, da li je tu goru od cvijeća vuklo šest konja ili su je nosili ljudi? Sjećam se od cjelovitoga pogleda, da se špalir stražara svaki čas prekidaio i pucao. Onda je svjetina crnim talasom sa svih strana zapljusnula taj cvjetnati brežuljak.

— Vidiš li? Mama me snažno prodrma. — Vidiš li?...

Nije mogla govoriti. Nije mogla nijednu riječ da uhvati. Usne joj pobijeliše i drhtahu, a iz očiju su joj kapale suze. Jedna za drugom. Sve po dvije. Nije ni primjećivala, da joj padaju na grudi. Samo je turala ruke u bačvicu s cvijećem i bacala grančice u zrak.

I niti dolje, — na tarac, — pred sebe, — u zrak, — kao nasumce, — nikomu.

Naslonjena daleko kroz prozor, napokon je uskliknula: —

— Mickiewicz! Mickiewicz! Mickiewicz!!

Nijedne riječi više. Oduzelo joj glas. Same suze.

Pritisla me uz prsa, drugom rukom baca rukovet za rukoveti, i baca i hita, cvijeće leti, — ona još i još i neprestano, — baca neprekidno, — bez kraja.

Vidim sve dosad ružičastu zvijezdu njene ruke na nebu, zelene grančice, koje padaju s prstiju i u šumu pjesme, — brežuljak cvijeća kraj kuće...

<https://rcin.org.pl> Preveo Julije Benešić.

F. 8166a.